

MKR-SAK 44/01: STRATEGIPLAN FOR DEN NORSKE KIRKE

Saksbehandler: Generalsekretæren

Dokumenter: Satsingsområder for Den norske kirke 2002-2005 (saksutredning fra underdirektøren)
m/vedlegget "Et ressursdokument til hjelp i den videre strategi- og planprosess"

Jeg viser til redegjørelsen i underdirektørens saksutredning om dokumentets bakgrunn og om hvordan det er blitt arbeidet fram i en omfattende prosess.

Som generalsekretær i Mellomkirkelig råd kan jeg ikke si meg tilfreds med dokumentet. Det mangler etter min vurdering den grunnleggende forståelse for at vår kirke er en del av et lokalt, nasjonalt og internasjonalt kirkelige fellesskap som forplikter oss å konsultere, søke hjelp og lære av hverandre, også når vi lager våre planer og strategier. Min hovedinnvending mot dokumentet som presenteres, er at det på en bemerkelsesverdig måte er uttrykk for en **"innen-kirkelig refleksjon"** over hva som er utfordringene. Dokumentet viser at Den norske kirke har snakket med seg selv og skal fortsette å snakke med seg selv når det skal finne strategier for sitt arbeid.

Det er to forhold som gjør at denne tilnæringsmåten blir utilfredsstillende og utilstrekkelig. For det første er vi i et luthersk kirkefellesskap gjennom LVF med en annen luthersk kirke i Norge. Videre har vi inngått "et nådens fellesskap" med Metodistkirken i Norge og er gjennom den forpliktet til "å stå sammen i misjon og tjeneste i vårt land og i bønn og arbeid søke samarbeid der det er naturlig". Rådslagning med disse kirkene ville på denne bakgrunn vært naturlig i forbindelse med denne prosessen.

Dernest er Den norske kirke bare en av mange kirker som i dag står overfor nøyaktig de samme utfordringene og stiller de samme spørsmålene: Hvordan skal vi nå ut til våre medmennesker med evangeliet? Hvordan skal vi sikre at våre barn og unge oppdras i den kristne tro slik at tradisjonen kan føres videre? Hvordan skal våre gudstjenester bli mer attraktive? Hvordan skal kirken vitne om at den også bryr seg om folks nød og hverdag? Hvordan utfordrer den globale fattigdommen vårt forbruk og vårt ansvar for rettferdighet? Listen kan enkelt forlenges.

På denne bakgrunn bør rådet drøfte situasjonen og vurdere å gjøre en tydelig markering. Jeg tror det er begrensede forbedringer en kan få til ved å begynne å skrive inn ny tekst i selve dokumentet.

Råd, utvalg m.m	Møtested	Møtedato
Samisk kirkeråd	Elgå	11. – 12. 09.01
Mellomkirkelig råd	Oslo	03. – 04. 09.01
Kirkerådet	Oslo	13. – 15. 09.01
Kirkemøtet	Lillehammer	12. - 17.11.01

Saksbehandler: Gerd Karin Røsæg

Sak nr. KR 49/01
MKR 44/01
SKR 31/01

Saksdokumenter: - Satsingsområder for Den norske kirke 2002 - 2005
- et ressursdokument til hjelp i den videre strategi- og planprosess
- " den veg som er den aller beste" (en foreløpig betenkning, u.off) (ilke til MKR)

SATSINGSOMRÅDER FOR DEN NORSKE KIRKE 2002 - 2005

Bakgrunn

Kirkemøtet vedtok i 1998 "Strategidokument for Den norske kirke 1999 – 2002". Kirkemøtekomiteen uttalte bl.a " *komiteen hilser med glede den forenkling som dokumentet har fått, og konstaterer at det forelagte strategidokument synliggjør retningsgivende perspektiver for hele Den norske kirke. Men komiteen mener at dokumentet i fremtiden må forenkles ytterligere. For å kommunisere med de ulike nivåer i Den norske kirke vil det være nødvendig å tydeliggjøre utfordringene i forhold til disse. Komiteen vil oppfordre Kirkerådet til å sende ut et forenklet strategidokument til informasjon og inspirasjon i menighetene.*"

Under henvisning til Strategidokumentet skriver Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet følgende i sitt tildelingsbrev til Kirkerådet for 2000: " *Kirkemøtet vedtok høsten 1998 Strategidokument for Den norske kirke. (...) Med den form dokumentet nå har fått har departementet merket seg at det har vært Kirkemøtets ambisjon ikke bare å fastsette strategier for de sentralkirkelige råds egen virksomhet, men å identifisere felles utfordringer som Den norske kirke samlet står overfor. Departementet deler Kirkemøtets oppfatning om at det i fremtiden er nødvendig å forenkle dokumentet.*"

Bispedømmerådene er i tildelingsbrev for 2000 bedt om, i løpet av 2000, å iverksette en planprosess som kan gi grunnlag for den fortsatte fornyelse av Kirkemøtets strategidokument for perioden 2002 – 2005. Siktet målet bør være at Kirkemøtets fellesstrategier kan nedfelles i det enkelte bispedømmeråds langsiktige plan for den samme planperioden, og at bispedømmerådernes endelige vedtak kan treffes i tilknytning Kirkemøtets vedtak høsten 2001. Kirkerådet bes besørge den nødvendige samordning av denne planprosessen."

Beskrivelse av planprosessen

På bakgrunn av departementets bestilling har Kirkerådet hatt samtaler med bispedømmerådenes administrasjonssjefer. Det ble videre etablert en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Kirkerådet, bispedømmeråden og KA. Arbeidsgruppen hadde som oppdrag å lage et prosessdokument som skulle sendes ut til landets menighetsråd og fellesråd med oppfordring om tilbakemelding om å "... hva som er viktig å gi oppmerksomhet i tiden som kommer". Heftet "Jeg har en drøm – strategidokument for Den norske kirke 2002 – 2005" ble sendt ut våren 2001, og til tross for knappe tidsfrister – noe høringsinstansene beklaget meget sterkt - svarte 170 menighetsråd fordelt over hele landet på henvendelsen.

Dette prosessdokumentet foreslo fire satsingsområder:

- Gudstjenestelivet
- Medarbeiderskap
- Kirkens nærvær i menneskers liv
- Barn og unge

Svarene fra menighetsrådene var entydige: dette er fire viktige områder vår kirke må satse på i tiden som kommer.

For øvrig kan tilbakemeldingene oppsummeres i kortform med følgende:

- mange melder at et eller flere av disse områdene allerede står på menighetens strategiplan
- glede over å bli involvert/ positivt at menighetene involveres i en helhetskirkelig strategitenking
- barn og unge er det området som flest spesielt peker på
- positivt at heftet var kortfattet og at det var få områder
- det er behov for økte ressurser ut i lokalkirken
- noen basale funksjoner /minimum av økonomi må være på plass for å ha overskudd til å tenke i forhold til § 9.
- menighetene må ha frihet til å velge blant de fire områdene ut fra egne ressurser og behov.
- mange menighetsråd understreker at de vil oversende det utsendte strategidokument til nytt menighetsråd, og eller at de vil bruke det vedlagte heftet i sitt videre arbeid med lokale strategiplaner

Høringsrunden er fulgt opp med et arbeidsmøte mellom representanter fra bispedømmerådene, KA og Kirkerådet. På bakgrunn av denne prosessen har det foreliggende dokumentet funnet sin form.

Om dokumentet

Departementet har bedt Kirkemøtet "ikke bare å fastsette strategier for de sentralkirkelige rås egen virksomhet, men å identifisere felles utfordringer som Den norske kirke samlet står overfor". Etter hvert som arbeidet med dokumentet har tatt form har en del vegvalg meldt seg. Dette gjelder spesielt i forhold til utforming av strategier, som vi forstår som "veger for å nå målet." Strategiene må velges av hvert enkelt organ, nasjonalt, regionalt og lokalt. De må ha sin forankring i de tilgjengelige økonomiske og personalmessige ressurser. Den overordnede føringen for arbeidet med det foreliggende dokument har vært å få frem en beskrivelse av de utfordringer Den norske kirke på en spesiell måte står overfor i årene fremover. Vi har følgelig valgt å kalle dokumentet "Satsingsområder for Den norske kirke 2002 – 2005 – et ressursdokument til hjelp i den videre strategi- og planprosess."

Ved utarbeidelse av dokumentet har det vært viktig å ta på alvor den entydige utfordringen om et enkelt og lett tilgjengelig dokument som kan være aktuelt for de ulike nivåer i kirken.

Det foreslåtte ressursdokumentet tar utgangspunkt i den hovedmålsetting som ble vedtatt av KM i 1994: *"Den norske kirke skal være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke"*.

Ut i fra denne visjonen foreslås det at det skal arbeides med fem prioriterte områder.

Det opprinnelige prosessdokumentet foreslo fire områder (se ovenfor). Under arbeidet med den endelige utformingen fant man det mest sakssvarende å dele det området som i forslaget var kalt "Barn og unge" til "Ungdom i kirken" og "Dåpsopplæring".

Plandokumenter

På bakgrunn av dette dokumentet vil det bli utarbeidet en 4-årig handlingsplan for De sentralkirkelige råd (2002 – 2005). I denne handlingsplanen vil strategiene for kirken sentralt formes ut, blant annet på bakgrunn av de mer generelle strategier som ligger i ressursdokumentet. Dette dokumentet, sammen med en årsplan (2002) vil legges frem for de tre rådene i deres første møte i 2002. Intensjonen med det foreliggende dokument er at tilsvarende prosesser også skal skje på bispedømmeplan og lokalt i kirken. For at både kirken regionalt og lokalt skal vite hva som konkret vektlegges sentralt, vil den 4-årige handlingsplanen sendes ut til bispedømmene og menighetene.

Valg av satsingsområder

- grunnleggende forutsetninger

Kirken står hver dag overfor mange utfordringer. Kanskje er den største utfordringen å våge å prioritere, å se at noe blir liggende ugjort for å samle kreftene om noe som er enda viktigere. Høringssvarene fra den lokale kirke er på mange måter et nødsrik om å få bedre økonomiske kår. Det er drøftet om økonomi og administrasjon burde utmeisles som et eget satsingsområde. Det er imidlertid noen grunnleggende forhold som må være på plass i kirken, som for øvrig i samfunnet: økonomi og struktur. Det må på alle plan i kirken arbeides for en tilstrekkelig økonomisk basis. Likeledes må de strukturelle forhold på plass. Dette oppfattes imidlertid som så fundamentalt, at det ikke kan være et satsingsområde, men et helt nødvendig fundament for at kirken skal kunne fylle sine oppgaver.

En annen grunnleggende faktor er kommunikasjon. Kommunikasjonssiden må gjennomtenkes i forhold til alt vi gjør, det er viktig at kirken både er åpen og tydelig.

- felles utfordringer

I prosessen er det videre drøftet om ulike grupper på en spesiell måte skulle synliggjøres eller prioriteres som eget satsingsområde. Når dette ikke er gjort, er det for å synliggjøre at det finnes en del felles anliggender som gjelder uavhengig av satsingsområder.

Det handler på den ene side om å se hvor vi kan bygge allianser og inngå samarbeid for slik best mulig å utnytte tilgjengelige ressurser, dette gjelder ikke minst i forhold til det mangfold som finnes av frivillige kirkelige organisasjoner og institusjoner.

Videre er det viktig at vi ser de utfordringer som kommer fra de internasjonale og økumeniske nettverk. Den norske kirke er en del av. Dessuten er det nødvendig at det innenfor de ulike satsingsområder tas hensyn til de utfordringer som ligger i likestillingsperspektivet. Vi vil også minne om Kirkemøtet 1997 som under overskriften "Urfolk i den verdensvide kirke med utgangspunkt i Samisk kirkeliv" bekjente at "*Den norske kirke har ikke i tilstrekkelig grad vist respekt for å gi samene rom for sin egen kristne tro, spirituaslitet og kulturelle egenart, religiøse erfaringer og språk. Fortsatt har vi mye å lære og få tilført fra samsik kultur og kirkeliv, også på det teologiske, kirkemusikalske og liturgiske felt*". I dette sitatet ligger det utfordringer som vil gjelde alle satsingsområdene.

Helt konsekvente har vi imidlertid ikke hvert, to målgrupper som på hver sin måte utforder alle satsingsområdene, fremheves spesielt i dokumentet. Det gjelder p.d.e.s ungdom som er vedtatt som eget satsingsområde, og det gjelder p.d.a.s funksjonshemmede som er nevnt i forbindelse med strategier innenfor noen av satsingsområdene. Det er en spesiell utfordring for kirken å tilrettelegge møteplasser, fellesskap og handlinger for mennesker med forskjellige fysiske funksjonshemninger og mennesker med psykisk utviklingshemning, slik at alle blir en naturlig del av Kirken. Dette må gjøres uavhengig av satsingsområde.

Selv om ungdom er fremhevet som eget satsingsområde, er det viktig at denne målgruppen også integreres i tenkingen rundt de øvrige satsingsområder.

Kommentarer til satsingsområdene:

Under gis det noen kommentarer til det enkelte satsingsområde, sammen med en beskrivelse av noen viktige utfordringer for de sentralkirkelige råds arbeid innenfor de ulike satsingsområdene.

- *Et levende og inkluderende gudstjenesteliv*

Kirkemøtet vedtok i 1998 "Åndelig lengsel" som et satsingsområde. Det er drøftet hvor vidt dette satsingsområdet burde videreføres, eller om gudstjenesten mer spesielt nå skulle fokuseres. Et viktig anliggende har vært å finne frem til satsingsområder som oppfattes som inkluderende av kirken som helhet. Begrepet "Åndelig lengsel" oppleves av noen som ekskluderende, mens gudstjenestefellesskapet er et mer konkret og åpnende begrep. Videre er gudstjenesten noe vi alle har felles.

Viktige sentalkirkelige utfordringer:

- Fornyelse av de kirkelige handlinger (vigselse, dåp).
- Gjøre tilgjengelig nye salmer og liturgiske elementer fra det økumeniske fellesskap og intensivere arbeidet med å ta i bruk det vi har.
- Utarbeide nye *retningslinjer* for høymessen

- *Medarbeiderskap*

Dette satsingsområdet har to hovedfokus: ansatte og frivillige medarbeidere.

KM 2001 har som hovedtema frivillighet, temaet belyses på ulike måter, blant annet ved hjelp av betenkningen "...". I 1995 ble Frivillig medarbeiderskap i menighetene satt på dagsorden og det ble i samarbeid med bispedømmerådene laget et utviklingsprogram. Temaet ble på ulike måter videreført (se KM sak /2001) og fremmes nå som et delaspekt ved et satsingsområde.

Kirkelig personell står med ulik vinkling kontinuerlig på Kirkerådets dagsorden. Det handler bl.a om rekruttering, tjenesteordninger og kvalifikasjonskrav. Høsten 2001 ferdigstilles en Opptrappingsplan for kirkelig bemanning. Dette er en utredning bestilt av Kirke-, utdannings og forskningsdepartementet. Dette arbeidet, sammen med utredningen om lovfesting av dåpsopplæring, avdekker et stort behov for økt kirkelig bemanning. Opptrappingsplanen viser imidlertid også at kirken står overfor store utfordringer hva rekruttering til kirkelige stillinger angår. Rekruttering og bemanning ble vedtatt som satsingsområde for perioden 1998 – 2002. Et viktig arbeid er med dette påbegynt, men det er helt nødvendig at feltet fortsatt gis prioritet, og foreslås følgelig som fortsatt satsingsområde, men nå under den noe videre overskriften "Medarbeiderskap".

Viktige sentalkirkelige utfordringer:

- Vinne erfaringer med hva som skaper engasjement og medarbeiderskap, og hva som hindrer rekruttering.
- Utvikle trygge, kreative og inspirerende staber som er utadrettede
- Legge til rette for menighetenes behov for et mangfold av kompetanse, bl.a mht utdanning, kvalifikasjonskrav, tjenesteordning og opplæringsprogrammer. Menighetenes utfordringer og behov må resulterer i utdanninger som er kirkefaglige relevante.
- Synliggjøre kirken og kirkelige tjenester i det offentlige rom
- Oppfølging av Opptrappingsplan for kirkelig bemanning

- Diakoni – kirken i verden

"Prosjektorientert diakonal satsing" har vært et satsingsområde vedtatt av Kirkemøtet, det samme har arbeid blant psykisk utviklingshemmede vært. Det er nødvendig at diakoni fortsatt er blant Kirkens prioriterte satsingsområder.

Et viktig ressursdokument til dette feltet er betenkningen " - den vei som er den alle beste-" hvor bl.a diakoniens tre ansikter beskrives: den almene-, den organiserte - og den spesialiserte diakoni. Her beskrives videre diakoniens tre hovedoppgaver: den forebyggende, den karitative og den profetiske diakoni. I dokumentet ligger det mange poenger som det kan gripes fatt i når fremtidige planer skal legges.

Forbruk og rettferd har stått på den kirkelige dagsorden i flere år, det er viktig at dette feltet videreføres innenfor dette satsingsområdet.

Viktige sentalkirkelige utfordringer:

- avklare kirkens rolle i et flerkulturelt og flerreligiøst samfunn.
- være en kritisk røst i samfunnet, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt, med særlig vekt på menneskerettigheter, fattigdomsbekjempelse og vern om skaperverket.
- delta aktivt i utformingen av 10-året mot vold

- Dåpsopplæring

Siden KM i 1991 vedtok Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke har dette feltet vært prioritert, i 1998 inngikk det riktig nok som et delaspekt under overskriften "Barn og unge", men har like fullt vært prioritert, ikke minst med hensyn til økonomi. KM 2001 får seg forelagt en evaluering av Handlingsplan for feltet i perioden 1997 – 2001. Her går et frem at til tross for at mye er gjort, er det fortsatt stor utfordringer på feltet.

Kirken står nå ved en ny milepel i forhold til dåpsopplæring, nemlig lovfesting (se KM sak...). Både for å følge opp det påbegynte arbeid med Plan for dåpsopplæring, og for å følge opp arbeidet med lovfesting er det viktig å prioritere dette feltet også i den kommende fire-års periode.

Viktige sentalkirkelige utfordringer:

- Arbeide for en lovfestet rett til dåpsopplæring med tilhørende økte ressurser.

- Ungdom i kirken

"Ung i kirken" og senere "Barn og unge" har vært satsingsområder i kirken det siste 10-året. Til tross for dette må vi erkjenne at kirkens ungdomsarbeid har hatt tilbakegang. Det har nå i et par år pågått et strategiarbeid i samarbeid med kristne ungdomsorganisasjoner for å se hvordan man i fellesskap kan snu denne trenden. Ungdommens Kirkemøte 2001 har gitt viktige innspill i forhold til en fortsatt satsing på feltet. Kirkemøtet har også ved gjentatte anledninger påpekt nødvendigheten av at dette feltet gis prioritet.

Viktige sentalkirkelige utfordringer:

- Kirkens struktur må utvikles på alle nivåer for å inkludere ungdomssektoren i større grad, og legges til rette for at ungdom i større grad preger og gir retning til kirkens arbeid
- Det må arbeides med å bygge opp kompetansen på ungdomsarbeid blant alle kirkelig ansatte, og settes fokus på ungdomsarbeid i den kirkelige utdanning

Midler fra Opplysningsvesenets Fond

De fem foreslåtte satsingsområder må få en klar prioritet når handlingsplaner skal utarbeides i den kommende 4-års perioden. Prosjekter innenfor disse feltene vil tildeles midler innenfor rammen av Opplysningsvesenets Fond. Av praktiske årsaker vil dette gjelde for perioden 2003 – 2006.

FORSLAG TIL VEDTAK:

Mellomkirkelig råd

Mellomkirkelig råd gir sin tilslutning til de foreslåtte satsingsområder.

Samisk kirkeråd

Samisk kirkeråd gir sin tilslutning til de foreslåtte satsingsområder

Kirkerådet

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

1. Kirkemøtet vedtar følgende satsingsområder for Den norske kirke i perioden 2002 – 2005:

- Et levende og inkluderende gudstjenesteliv
- Medarbeiderskap
- Diakoni – kirken i verden
- Dåpsopplæring
- Ungdom i kirken

2. De vedtatte satsingsområder gis prioritet ved tildeling av midler fra Opplysningsvesenets fond i perioden 2003 - 2006
3. Kirkemøtet ber de sentralkirkelige råd utarbeide en 4-årig handlingsplan med bakgrunn i de vedtatte satsingsområder.
4. Kirkemøtet utfordrer bispedømmerådene til å utarbeide en 4-årig handlingsplan med bakgrunn i de vedtatte satsingsområder.

